

SXEDIO.91S

29.1.1941: ΠΕΘΑΙΝΕΙ Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ ΘΡΗΝΕΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΤΕΡΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ ΚΑΘΩΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΖΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΛΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Η επίθεση του Μουσολίνι δεν απέβη ένας περίπατος όπως υπολόγιζε ο ιταλός δικτάτορας. Αντίθετα ο ελληνικός στρατός συνασπίστηκε και ρίφθηκε στη μάχη με όλα τα μέσα με αποτέλεσμα για έξι σχεδόν μήνες οι Έλληνες στρατιώτες, σε βοήθεια των οποίων προσέτρεξαν και αρκετοί κύπριοι εθελοντές, όχι μόνο να ανακόψουν την ιταλική επίθεση, αλλά και να προελάσουν στο αλβανικό έδαφος- που ελεγχόταν από τους ιταλούς- και να γράψουν πραγματικές σελίδες δόξας στα χιονισμένα βουνά της Πίνδου.

Στην Κύπρο οι εξελίξεις του πολέμου παρακολουθούνταν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ο λαός πανηγύριζε ανάλογα με την εξέλιξη των συγκρούσεων, ενώ συνέχιζε να στέλλει τους αγωνιζομένους Έλληνες στρατιώτες ότι μπορούσε: Ρούχα, χρήματα, χρυσαφικά και έμπυχο υλικό.

Ιδιαίτερα ο κυπριακός λαός πανηγύρισε με τη καρδιά του τη πρώτη ελληνική νίκη που ήλθε με την κατάλυση της Κορυτσάς στις αρχές του τρίτου δεκαημέρου του Νοεμβρίου του **1940**.

Λίγο μετά την μετάδοση της είδησης η Λευκωσία και οι άλλες πόλεις γέμισαν με ελληνικές σημαίες που ανασύρθηκαν από τα μπαούλα, όπου οι κάτοικοι τις είχαν κρύψει μετά την απαγόρευση της ανύψωσης τους για πολλά χρόνια, ενώ οι καμπάνες των εκκλησιών, κι' αυτές βουβές για χρόνια, τώρα κτυπούσαν χαρμόсуνα και πανηγυρικά.

Μια γεύση των πανηγυρισμών έδωσε η εφημερίδα "Ελευθερία" στις **23** και **24** Νοεμβρίου **1940**:

"Η είδησις της καταλήψεως της Κορυτσάς υπό των ελληνικών στρατευμάτων, γνωσθείσα κατά πρώτον εκ

τηλεγραφήματος του πρακτορείου Ρέουτερ, μεταδοθέντος υπό του ραδιοφωνικού σταθμού Αθηνών εις περισσοτέρας της μιας ξένας γλώσσας επροκάλεσεν ως ήτο φυσικόν απερίγραπτον ενθουσιασμόν και εκδηλώσεις βαθείας συγκινήσεως εν Λευκωσία. Ευθύς ως εγνώσθη η περιφανής ελληνική νίκη η κυανόλευκος ανεπειτάσθη εις το κτίριον του ελληνικού προξενείου εντός δε ολίγων λεπτών ολοκληρος η πρωτεύουσα έπλεεν εις πέλαγος Ελληνικών σημαίων. Τα πλήθη κατεπλημμύρισαν ταυτοχρόνως την οδόν Λήδρας και τας λοιπάς κεντρικάς αρτηρίας της πόλεως, ως και τα δημόσια κέντρα ανυπομονούντα να γνωρίσουν όσας ηδύναντο περισσοτέρας λεπτομερείας του ελληνικού θριάμβου. Πλείστοι συμπολίται πάσης ηλικίας ησπάζοντο αλλήλους κατασυγκεκινημένοι και ανεφώνουν "Χριστός Ανέστη".

Άλλοι πάλι πολίται μετέβησαν εις το Ελληνικόν Προξενείον διά να υποβάλουν τα συγχαρητήρια των.

Εις Λάρνακα οι κώδωνες των εκκλησιών ήχουν χαρμοσύνης επί ώραν. Πληθος κόσμου παρηκολούθησε τον εσπερινόν εν τω ι. ναώ Αγίου Λαζάρου.

Ομιλών ο δήμαρχος κ. Αραδιπιώτης, είπεν ότι επήλθεν η πτώσις του Ρωμαϊκού γοήτρου. Η ελληνική νίκη έφερεν εις τους οφθαλμούς όλων δάκρυα χαράς, δάκρυα συγκινήσεως τα οποία αποκρυσταλλούνται εις αδάμαντας με τους οποίους θα στεφθούν οι νικηταί. Η Ρωμαϊκή λύκαινα συνετρίβη υπό τους ελληνικούς λέοντας, το βάδισμα της χήνας μετετρέπη εις φυγήν λαγών και ο αθάνατος εύζωνας ανερριχήθη εις τας κορυφάς της Κορυτσάς διά να φωνάξη εις τους φυγάδας "Εδώ είμαι".

Ωμίλησαν επίσης οι κ.κ. Κλ. Λυσιώτης και Στέλιος Δημητρίου. Ο Πεζοπορικός και η ΕΠΑ απέστειλαν συγχαρητήρια τηλεγραφήματα προς τον κ. Μεταξά, εις τα οποία εκφράζουν τον θαυμασμόν και την πεποίθησιν των διά την τελική νίκην.

Η είδησις, περί της πώσεως της Κορυτσάς προεκάλεσεν εις ολόκληρον την Κύπρον βαθυτάτην συγκίνησιν και ασυγκράτητον ενθουσιασμόν. Δοξολογίαι ανεπέμφθησαν εις πόλεις και χωρία και

ρήτορες εξήρασαν την σημασίαν της μεγάλης ελληνικής νίκης.

Εις την Λεμεσόσιν ο ενθουσιασμός υπήρξεν ακράτητος, Όλη η πόλις εκολύμβησεν εις πέλαγος Ελληνικών σημαίων. Ο δήμαρχος Λεμεσού κ. Χατζηπαύλου άμα ως επληροφορήθη την πτώσιν της Κορυτσάς απέστειλε προς τον Πρόξενον της Ελλάδος ποσόν **100** λιρών ως Γ δόσιν υπέρ του ελληνικού αγώνος και ο Οίκος Α. Γ. Πατίκη και Σία ως τρίτην δόσιν **100** λίρας υπέρ της φανέλλας του Ελληνοσ στρατιώτου.

Εις Κυρήνεια ενθύς ως ελήφθη η χαρμόσυνη είδησις οι κώδωνες των εκκλησιών ήρχισαν να ηχούν πανηγυρικώς το εσπέρας δε πλήθη κόσμου συνέρρευσαν εις τα διάφορα κέντρα, όπου υπήρχαν ραδιόφωνα διά ν' ακούσουν από το στόμα του Ελληνοσ Πρωθυπουργού κ. Μεταξά και το κατορθωμα των ελληνικών δυνάμεων. Την **9.30** π.μ. της χθες ετελέσθη πάνδημος δοξολογία εις την εκκλησίαν Αρχαγγέλου, κατά την οποίαν παρέστη ο δήμαρχος μετά του δημοτ. Συμβουλίου, αντιπρόσωπος του διοικητού, ο αστυνόμος Χασάν εφ., ο κ. Δ. Σεβέρης, μέλη της αγγλικής παροικίας και πλείστοι εκ των εκεί ευρισκομένων Πολωνών προσφύγων. Την δοξολογίαν ετέλεσεν ο Π. Αρχιμανδρίτης κ. Αρνόπουλος όστις ωμίλησε καταλλήλως. Επίσης ωμίλησαν ο Δήμαρχος κ. Φιερός, ο γυμνασιάρχης κ. Κρανιδιώτης και ο καθηγητής της Φιλολογίας κ. Π. Ειούτας. Όλα τα καταστήματα παρέμειναν κλειστά παό της **9ης** μέχρι της **10.30** π.μ.

Εκ Πάφου, ως επιστέλλει ο εκεί ανταποκριτής μας επί τη εισόδων των ελληνικών στρατευμάτων εις Κορυτσάν εστάλησαν τα ακόλουθα τηλεγραφήματα προς τον Πρωθυπουργόν της Ελλάδος κ. Μεταξάν και προς τον Πρόξενον της Ελλάδος εν Κύπρω κ. Μαυροκέφαλον:

" Εξοχότατον πρωθυπουργόν Αθήνας: "Λαός Πάφου υπερήφνας θρίαμβον ελληνικών στρατευμάτων συνεορτάζει. Γουυπετής τύμβον πεσόντων, ηρώων διαβεβαιοί μνήμη αλησμόνητος. Παράδειγμα. Εύχεται βέβαιος τελικήν νίκην".

Μαρκίδης

Πρόεδρος Παλαιών Πολεμιστών Πάφου

Πρόξενον Ελλάδος, Λευκωσία

"Ευοί, Ευάν. Ενικήσαμεν, νικώμεν, θα νικήσωμεν. Ηρωες οι επιζώντες. Μάρτυρες ιεροί οι πεσόντες".

Παρόμοιοι πανηγυρισμοί, αλλά σε μικρότερη έκταση ακολούθησαν και την αναγγελία των άλλων επιτυχιών του ελληνικού στρατού με την προέλαση του στην Πρφεμετή, Αργυρόκαστρο, Χειμάρρα, Κλεισούρα, Αγίους Σαράντα, Δελφίνο, και άλλες πόλεις και περιοχές.

Ο πόλεμος συνεχιζόταν με ένταση και ξαφνικά η Ελλάδα έχανε τον πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά.

Ο Μεταξάς είχε αναλάβει τη πρωθυπουργία τον Απρίλη του **1936**-εν μέσω πολιτικού χάους στη χώρα και θανάτων (Γ. Κονδύλης, Ελευθέριος Βενιζέλος και Κωνσταντίνος Δεμερτζής και στις **4** Αυγούστου **1936** κήρυξε τη δικτατορία στη χώρα και μετατράπηκε σε δικτάτορα ελέγχοντας τα πάντα.

Το "ΟΧΙ" όμως που είχε πει στους Ιταλούς που ζήτησαν την παράδοση της Ελλάδας, είχαν ανυψώσει το γόπηρο του και στην Κύπρο ο θάνατος του θεωρήθηκε, και από τις δυο παρατάξεις, δεξιά και αριστερά με ό,τι εξέφραζαν τη περίοδο αυτή, ως εθνική απώλεια.

Οι εφημερίδες των δυο παρατάξεων έπλεξαν το εγκώμιο του και λαός κλήθηκε σε επιμνημόσυνες δεήσεις, ενώ σωματεία και οργανώσεις έστειλαν συλλυπητήρια τηλεγραφήματα στο ελληνικό προξενείο.

Ο Μεταξάς πέθανε στις **29** Ιανουαρίου **1941** μια στιγμή που ο πόλεμος με τους Ιταλούς βρισκόταν σε κρίσιμο σημείο. την ίδια μέρα ο Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Μητροποίτης Λεόντιος εξέδωσε εκ μέρους της Ιεράς Αρχιεπισκοπής εγκύκλιο με τη οποία καλούσε το λαό σε επιμνημόσυνη δέηση που θα γινόταν την ίδια ώρα που θα γινόταν η κηδεία του Μεταξά στην Αθήνα.

Αναφερόταν στην εγκύκλιο με την οποία ο Ιωάννης Μεταξάς χαρακτηριζόταν "εθνικός ηγέτης":

"Ελληνική Εκκλησία Κύπρου,
επιμνημόσυνος δέησις.

Ο προς Κύριον μεταστάς Μέγας εθνικός αρχηγός κηδεύεται σήμερα Παρασκευήν 31ην Ιανουαρίου 1941, ώραν 3.30 μ.μ. Η αγιωτάτη Εκκλησία Κύπρου πενθούσα και τιμώνσα τον Μέγα Έλληνα, τον ακατάβλητον δημιουργόν της νέας ισχυράς και νικηγόρου Ελλάδος τελεί κατά την αυτήν ώραν εν τω ι.ν. Φανερωμένης, εις Λευκωσίαν πάνδοιμον υπέρ αναπαύσεως της ψυχής αυτού μνημόσυνον χωροστατούντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πάφου και Τοποτηρητού του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Κύπρου κ. Λεοντίου και μετέχοντος όλου του ιερού κλήρου της πρωτεύουσας καλεί δε εις αυτό τον ευσεβή ελληνικόν λαόν Κύπρου.

Λόγον επιμνημόσυνον θα εκφωνήση ο ελλογιμώτατος διευθυντής του Νέου Κυπριακού Φύλακος αξιότιμος κ. Κ. Α. Κωνσταντινίδης.

ΣΗΜ: Η Ελληνική Εκκλησία Κύπρου, συνιστά εις τον φιλοπάτριδα αυτής λαόν, όπως κατά την ώραν του Εθνικού Ηγέτου Ιωάννη Μεταξά κλείσωσι τα καταστήματα αυτών και σπεύσωσιν εις τους ιερούς ναούς ίνα συμπροσευχηθώσιν υπέρ αναπαύσεως της γενναίας αυτού ψυχής".

Με ταυτόχρονη εγκύκλιο του ο Τοποτηρητής καλούσε και πάλι το λαόν να εισφέρει σε εράνους "υπέρ του εθνικού σγώνος εις μνήμην Ιωάννου Μεταξά του νικητού":

Κατέληγε η εξής εγκύκλιος:

"Εμπρός λοιπόν και ημείς Έλληνες της Κύπρου. Εμπρός πάντοτε εμπρός εις τους εθνικούς ημών εράνους και ο αθάνατος Ιωάννης Μεταξάς μετά της υπερμάχου στρατηγού Θεοτόκου και των Ελλήνων Αγίων ημών θα οδηγήση τα αήττητα ευσεβή ελληνικά στρατεύματα από θριάμβου εις θρίαμβον εις την τελικήν την οποίαν επρόφερον ως τελευταίαν αυτού λέξιν ο αρχηγός ή δε ένωσις πάντων των Ελλήνων ελευθέρων και υποδούλων θεία βουλή, θα καταστή πραγματικότης και οι πανέλληνες θα συμπανηγυρίσωμεν τα ελευθέρια. Ζήτω η "πανελλήνιος ένωσις".

Αλλά και η αριστερά παράταξη που απέκτησε από το **1939** εκφραστικό όργανο, εξέφρασε δια του οργάνου της "εθνική θλίψη" για το θάνατο του και χαρακτήρισε τον Ιωάννη Μεταξά "Μέγα στρατιωτικό, μεγάλον νεκρόν και ηρωϊκόν τέκνον και αδελφόν".

Με άρθρο μέσα σε χοντρό μαύρο ασυνήθιστο πλαίσιο έγραφε ο "Ανεξαρτητος" στις **30** Ιανουαρίου, **1941** τον οποίο εξέδιδε ο δημοσιογράφος Λύσανδρος Τσιμίλλης, ένας από τα ιδρυτικά μέλη του ΑΚΕΛ-διαδόχου του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου που ιδρύθηκε τους επόμενους λίγους μήνες:

"Θλιβερά είδησις μεταδοθείσα χθες την πρωίαν διά του ραδιοφωνικού σταθμού Αθηνών ενέπληξε λύπης πόνου και βαρέος πένθους την ψυχήν των απανταχού Ελλήνων. Ο Ιωάννης Μεταξάς απέθανε. Ο αρχηγός του ελληνικού κράτους, ο Μέγας στρατιωτικός, ο ανήρ ο οποίος είπε το ιστορικόν ΟΧΙ προς τον εν Αθήναις αντιπρόσωπον της ιταμής Ιταλίας, ο σιδηρούς βραχίον, ο οποίος από τριών τώρα μηνών οδηγεί το Έθνος από νίκης εις νίκην κατά τον ιερόν αγώνα του υπέρ βωμών και εστιών δεν υπάρχει πλέον εν τη ζωή. Ο Μεταξάς απέθανεν. Ο θάνατος του αφήνει δυσαναπλήρωτον κενόν υπό τας σημερινάς ιδίως πολεμικές περιστάσεις κατά τας οποίας η μεγάλη στρατιωτική μορφή του Μεταξά απετέλει τεράστιον κεφάλαιον διά την διεξαγωγήν του αγώνος εις τον οποίον απεδύθη το Έθνος κατά της πλέον ατίμου και βαρβάρου επιδρομής.

Ο Ιωάννης Μεταξάς απέθανε. Η Ελλάς και οι απανταχού Έλληνες θρηνούν ένα μεγάλον νεκρόν. Θρηνούν το ηρωϊκόν τέκνον και τον ηρωϊκόν αδελφόν, ο οποίος όχι μόνον έσωσε το Έθνος κατά την κρισιμωτέραν του στιγμήν, αλλά και το ωδήγησεν εις έναν δρόμον δόξης και νίκης διά να στήση τρόπαια ελευθερίας και λυτρωμού από τη Κορυτσάν εις το Αργυρόκαστρον, από το Αργυρόκαστρον εις την Χειμάραν, από την Χειμάραν εις την Κλεισούραν, από κορυφής εις κορυφήν των αλβανικών βουνών.

Ο Ιωάννης Μεταξάς απέθανε. Τον έχασεν η Ελλάς

εις στιγμάς κατά τας οποίας τον εχρειάζετο όσον ποτέ άλλοτε, εις στιγμάς κατά τας οποίας διεξάγει ένα τιτάνιον αγώνα κατά της βαρβάρου φασιστικής επιδρομής, τον εχρειάζετο διά να συνεχίση με το στρατιωτικόν του δαιμόνιον, τον άθλον της εκδιώξεως του βαρβάρου κατακτητού εκ της Αλβανίας και της μαρτυρικής δωδεκανήσου. Τον εχρειάζετο διά να φέρη αυτός εις πέρας το έργον της εξασφάλισεως της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας της Ελλάδος.

Ο Μεταξάς απέθανεν ως στρατιώτης. Απέθανεν επί των επάλξεων του καθήκοντος και του αγώνος. Από τριών τώρα μηνών διέθετεν όλας του τας δυνάμεις, όλας του τας σκέψεις, όλην του την ενεργητικότητα, όλας του τας ώρας εις την διεξαγωγήν του υπέρ πάντων αγώνος. Είχε δώσει όλα, ολόκληρον τον εαυτόν του εις τον αγώνα του Εθνους και έπεσε μαχόμενος, έπεσε πολεμών επί του πεδίου της τιμής.

Ο Μεταξάς απέθανε. Το Εθνος ολόκληρον κλίνει ταπεινώς το γόνυ προ της σορού του. Αλλά το όνομά του μένει αθάνατον, θα είναι εσαεί συνδεδεμένον με τα λαμπρά ονόματα Κορυτσά, Πρεμετή, Αργυρόκαστρον, Χειμάρα, Κλεισούρα. Και το πνεύμα του θα είναι εκεί επάνω εις τα βουνά και τις ρεματιές της Αλβανίας πλάϊ εις τον στρατόν, ο οποίος θα λάβη το ιστορικόν εκείνο "Όχι" και θα το κάμη μάστιγα και πυρήνην ρομφαίαν με την οποίαν θα εκδιώξη διά πάντα πέραν από τα ελληνικά σύνορα, πέραν από τα αλβανικά βουνά, πέραν από την θάλασσαν τον άτιμον φασιστή επιδρομέα".

Αλλά και ο Δήμος Λευκωσίας τίμησε ξεχωριστά τον Ιωάννη Μεταξά, δίνοντας το όνομά του στη κεντρικώτερη πλατεία της πόλης, η οποία ονομάστηκε Πλατεία Μεταξά.

Η απόφαση του δήμου Λευκωσίας την οποία υπέγραφε ο δήμαρχος Θεμιστοκλής Δέρβης, δημοσιεύθηκε στις **4.2.1941**:

"Το δαιμόνιον της Ελλάδος πτολίεθρον εκήδευσε χθες παρά τους πρόποδας του ιερού της Ακροπόλεως βράχου, τον μέγαν του ελληνισμού

Κυβερνήτην, όστις κατέλαβεν ήδη την θέσιν του εις το πάνθεον μεταξύ των ενδοξοτέρων μορφών της Ελληνικής Ιστορίας. Το δημοτικόν Συμβούλιον της πρωτεύουσας της ιστορικής αυτής μεγαλονήσου αποτίον πενιχρόν φόρον τιμής προς την μνήμην του αθανάτου Ελληνοσ ανδρός, όστις διά της ανδρικής και της ελληνοπρεπούς στάσεως του απέβη ευεργέτης της ανθρωπότητος εις το να διασκεδάση τον μύθον του αήτιτητου των δικτατόρων και εμπράκτως να αποδείξη διά πολλοστήν φοράν το εις οίωνός άριστος αμύνεσθε περ πάτρης, απεφάσισε κατά την σημερινήν του συενδρίαν α) όπως ονομάση αμέσως την παρά το άνοιγμα Τρυπιώτου πλατείαν, πλατείαν Ιωάννου Μεταξά και β) όπως εισηγηθή την δι' εράνων ανέγερσιν εκ πεντελικού μαρμάρου ανδριάντος του μεγάλου Ελληνοσ κυβερνήτου".

Τον Ιωάννη Μεταξά διαδέχθηκε στη εξουσία ο Αέξανδρος Κορυζής.